

50

Auxiliante DEO!
DISSERTATIO HISTORICA
DE
**USU Atqve ABUSU
CAMPANARUM,**

Qvam,

Cum consensu Ampl. Facult. Philos. in Reg. Acad.
Aboënsi.

Sub PRÆSIDIO

HENRICI HASSEL

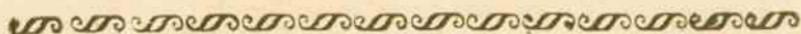
Eloqvent. Profess. Reg. & Ord. nec non Facult. Phil.
h. t. Decan.

Publico bonorum examini modeste sistit

ANDREAS HÆGG

Ostrobothniensis

In audit max. die XXVII. Febr. A:o MDCCXLVIII.
Horisqve ante meridiem consvetis

ABOÆ, Exclud. JOH. KÆMPE, Reg. Acad. Typ.

18c.

Maxime reverendo atque Amplissimo;

DN. SAMUEL I BRYSS,

S. Theolog. Professori ad Regiam hanc Academiam dignissimo, utriusque Consistorii Adiessori gravissimo, Pastori in Pemar meritissimo.

MAECENATI MAGNO.

Amplissimo ac consuetissimo,

DN. PETRO GABR. JUSLEEN,

Judici Territoriali, in Pisie & Halito æqvissimo, Patrono & Benefactori optimo, nullo non tempore pia mente devenerando.

In signia illa, Viri propensissimi, beneficia in me collata, basce levissimas pagellas, omni nitore destitutas, Vestris tuto favore, opusculum hoc exiguum, tanquam gratissimæ Generibus pie offerri. Vota pro Vestra in-

Max. Rever. & Ampl. nec

Cultor dei
ANDREAS

Maxime reverendo atque Amplissimo;

DN. CAROLO FRID. MENNANDER,

Scient. Natur. Professori ad Reg. hanc Academiam
celeberrimo, utriusque Consistorii Adlessori gravis-
simo, Acad. Scient. Membro inclito, inqve Predictis
Pastori vigilantissimo.

MAECENATI MAGNO.

Plurimis reverendo atque Praclarissimo,

DN. MAG. GUSTAVO FABRICIO,

Pastori Ecclesiarum, quæ Deo in Ijo colliguntur,
meritissimo, Evergetæ optimo,

non modo occasionem sed & fiduciam mibi dederunt, qui
Nominibus, consecrare ausim. Patiamini itaque, rego, so-
mentis indicem, Vobis Mæcenatibus, Patronis & Benefa-
columitate nuncupabo calidissima

non plur. Rever. Nominum Vestrorum

votissimus

HAEGG.

Fendriken	Handelsm. i Stap. Stad. Abo
Ædel och Hægachtade	Hæga:btadt
Herr PETTER	Herr JOST NICLAS
HOLLENDER.	SCHULTZ.
Gunstige Gynnare.	Gunstige Gynnare
Handelsmænnerne i Stapel Staden Abo	
Wetereborne och Hægwelachtade	
Herr JACOB	Herr NICLAS
BREMER.	CRETALEEN.
Hægtærade Gynnarer.	

Min værdnad, Gunstige Herrar och Gynnarer, før the
mig bewiſſte wælgierningar, før jag vid detta til-
felle offenteligen betyga. Tagen færdenskul detta mitt rin-
ga arbete, om KLOCKORS BRUUK och MISBRUUK, såsom
et litet prof af et tackſamt finne, thet jag Eder offererar
med trogen øenſkan; thet Gud tebtes Eder med all kioens
ſellbet bekræna!

Samtel. mine gunstige Gynnarer

Hærfamſte tienare
AND. HÆGG,

Til Herr AUCTOREN.

Hela naturen hos mæniskio slæctet paminer of derom, at ømhet och kærlek bær med værdning och en uprichtig geenkerlek bemætas. De hertil upmuntrande ord. saker øro ganske många, och efter hvars och ens stånd næstan ouprecknelige. En undersæte færbindes til geenkiærlek, tro och lydn, emot sin Oefwerhet, utaf des ømhet om republiqvens welferd; en åhærare af sin Herdas trogna Sielavård; ett barn af Færetdrarnas ømhet och kierlek; och en larjunge af sin Præceptors osparda fligt och tålamod uti des informerande. Sådant bære wi of ock nu til sinnes færa, då vår Informator tenker i dagsluset framgifwa sit wackra arbete, angænde KLOCKORS BRUUK och MISBRUUK, såsom ett prof af des wittra Lærdom. Wi fægne of ock deraf, at den efterlængtade tiden sig insinner, på hvilken wi få någorlunda wijsa den færbindelse wi stå uti hos vår k. Informator, før all den ømhet, fligt oeb kærlek, han lätit før of spard blifwa, den tiden wi åtniuitit des trogna Information. Wijan på vår sida wore wel god och upfætet rent; men færmågan, wit intet binna til systemahlets er nænde. Icke desto mindre leswe wi i det hoppet, at vår k. Informator ej sætter økermægenheten til øgnamercke; utan fast heldre deraf inhæmtar vårt tilgifna bierta och wehlmeenta upsæt. Færdenskul såsom wi, wid detta tilfælle ej annat færmå, så ønske wi af alt bierta, det Himlen træktes bekroæn vår k. Informator med alskøns fællhet, samt låta des ofærtrutna arbete lenda honom til en ønskelig belæning både här i tiden och i ewigheten!

PETR. P. JUSLEEN. JOH. JUBILÆUS STEENMAN.

I. N. J.

PErhibuerunt Warsoviæ Novellæ Anno MDCCXXXIX die III Jan., qvod Episcopus Caminieckensis, qvandam templi Parochialis, nomine S. Johannis, campanam magni ponderis consecraverit; cui actui Palatinus Podolensis, Regis, atqve nobilissima qvædam Domina, Reginæ loco, veluti testes ac sponsores adstiterunt, præsentibus magno numero aulicis, aliisque nobilibus. Occasione superstitiosi hujus facti, de utu atqve abusu campanarum breviter agere constituiimus, Tuum L. B. favorem, qvo decet studio & officio expetentes.

Hic vero ab instituto haud alienum videtur, aliquid præmittere de locis sacris, qvibus Christiani primis N. Testamenti seculis usi fuere. Primi Christiani convenerunt vel in templo Hierosolymitano, qvod liqvet Act. 5: 21; vel in synagogis Iudæorum congregabantur, qvod ex Cap. 9: v. 20, constat: plerumque autem in ædibus privatis coiverunt, ut acta Apost. & Epistolæ Paulinæ passim docent. Tempa vero condere, Romanorum Im-

A pera;

peratorum persecutionibus obnoxii, atsi non fuere. Et quum privatos intra parietes minus tuti essent congressus, extra urbium mœnia, & qvidem sub diu, variis tempestatum injuriis expositi, sacra celebrare coacti sunt. Aliqando in cryptis atque cavernis subterraneis divino cultui vacarunt. Tandem in martyrum dormitoriis sive cæmiteriis, in quibus ligneras ædificulas condiderant, convenere. (a) Qvamvis ne istis qvidem, quos diximus, locis fatis fuerunt lecuri, quum tyranni hæc quoque latebras inquirere cœperint, magnaqe fœditate sacros eorum conventus dispergerent. (b) Deinde, defervescente persecutionum astu, & tranquillitate quadam Christianis data, sub Principibus in eos mitius animatis, quales erant Alexander Severus, Gordianus, & præteritum Gallienus, atque alii; teste Eusebio, (c) in singulis civitatibus amplæ & spatiose constructæ sunt Ecclesiæ, quæ favo Diocletiani edicto, ipso die Patchatis, ubique everlæ, & a culmine ad pavimentum usque destructæ sunt, ut idem commemorat Eusebius. Seculo IV. Constantinus Magnus, primus ille Christianus Imperator, templo gentilium Christianis attribuit, iisdemque veniam concessit nova ædificandi; qualia ipsemet Constantinopoli, Romæ & Hieropolitis condidit; ejus exemplum Successores Christiani Principes postmodum sunt imitati. (d)

§ II.

(a) Hildebrand. de pris. & primit. Eccles. Sacrae Publ. pag. 16. & 17. (b) Ejusd. Sacrae Publ. vet. Eccles.

§. II.

Tempore persecutionis, publico signo Christiani ad sacram suam synaxin fideles commode convocare non potuerunt. Squillis ac tintinabulis uti non licitum fuit, ne tyrannus sacros eorum conventus resciret. (e) Internuncio quodam utebantur, quem Ignatius in Epist. ad Polycarpum, Curlorem Dei vocat, ubi verba sic sonant: *Decet loco arpe dissimilata concilium congregare Deo decentissimum & ordinare aliquem, quem dictum valde habet & impigrum, qui poserit dissimilatum, Dei cursor, vocari.* (f) Hi curlores plerumque diaconi quidam, vel inferioris ordinis clerici erant, quos Episcopus ad hoc negotium expediendum idoneos judicavit, quorum etiam fuit literas synodicas circumferre. (g) Seqventi tempore, metu persecutionis depulso, ante inventionem campanarum ad conventus religiosos convocati sunt homines diversis modis, de quibus breviter dicemus. In virginum cœnobiis, quæ Hierosolymis exstructa erant, signum sacri conventus dare solebat virgo quædam, prætereuntes alta voce inclamans: *Hallelujah!* quia etiam voce sorores ad sacra excitavit. (h) Monachi quoque convocabant fratres ad Ecclesiam lignorum sacrorum percussione, ut ex actis Synodi II. Nicænae haurimus. Utebantur etiam instrumento quodam, quo vehementer strepitum excitabant;

4
qvod cymbalum appellabatur. (i) Hinc adhuc
in Papatu moris est, ut Episcopi jubeant osti-
arium cymbalum percutere (k) In quibusdam
monasteriis usu invaluit convocare ad sacra pul-
su mallei, cujas consuetudinis, tanquam pro no-
cturnis conventibus usitatæ, a Cassiano & Palladio
mentio fit; quamobrem illud instrumentum, si-
gnum nocturnum & malleus excitatorius diceba-
tur. (l) Hisque modis per prima quatuor secula
ad sacra convocabatur populus.

(e) Hildebr. Publ. Sacr. p. 68. (f) confr. Faciem Hist.
Job. à Chokier. Cent. 2. cap. 48. Jos. Bingb. Antiq. Eccles.
I. 8. c. 7. (g) R. Hoff. libr. 2. cap. 14. p. 81. (h)
Hieronymi Epist. 23. ad Marcell. (i) Hildebrand. loc.
supra citato. (k) R. Hoff. I. 2. cap. 14. (l) Hildebr.
loco cit.

§. III.

Qum vero dictis hinc signis, remotius habi-
tantes ad sacros conventus minus commode
convocarentur, Paulinus Episcopus Nolæ in Cam-
pania, A:o Christi CCCCXX alia invenit congrega-
tionis sacræ instrumenta, ex ære aliisque me-
tallis fusa, quæ campanæ, a Regione Campania,
ac nolæ, a civitate Nola in Campania, ubi pri-
mum sunt reperta, vocantur. (m) Quamvis an-
tiqvum adeo sit campanarum inventum, usus ta-
men earum longo post tempore arctioribus omni-
no spatiis continebatur. Refert Wincentius de Lu-
po Episcopo Aureliensi, qvod is A:o Christi LCX;

pul-

pulsando campanas in templo Stephani, quo signo populum solebat convocare ad sacra, exercitum Clotharit, Francorum Regis, qui muros ejus urbis obsidione cinxerat, adeo tanquam re nova & insolenti terruit, ut omnes se in fugam verterint. (n) Liqvido hinc patet, utum campanarum haud ubique receptum neque militibus Clotharii tam cognitum tuisse. Serius longe Græcis campanæ innotuerunt, quum nimirum Veneti A:o DCCCLXXIV ut Sabellicus narrat (o) Basilio Imperatori duodenas magni ponderis artificiisque non vulgaris dono miserunt. De cætero, qvo tempore & qvibus occasionibus, diversis locis per orbem Christianum se propagaverit campanarum usus, deficiente monumentorum fide, nostrum non est dicere. Ad abusus earum delineandos properabimus.

(m) Gilbert. Cognati. Libr. 4. narrat. adde Hildebr. R. Host. loc. supra Civatis. Walafrid. Strabo, de reb. eccles. Tom. 9. cap. 5. (n) Wincent. in spec. Hist. Libr. 23. cap. 9. & 10. (o) Ennead. 9. lib. 1.

§. IV.

EX altatis patet, campanas non alium in finem, quam ad convocaendum populum ad sacra, primitus destinatas tuisse. Crescente autem superstitione, usus hic campanarum licitus, plures in abulus transiit: nam varia tintinabulorum genera comparabant pro varietate feriarum, sacerorum atque horarum, variisque modis his utebantur, ut undique illorum sonus auribus obstreperet; ac merito

merito hoc applies illud Juvenalis: *Tot pariter
petves tot tintinabula credas.* Durandus (p) enumera-
t lex tintinabulorum genera, qvibus in
Ecclesia Romana cuncta die nocteque perstre-
punt, nimisq; Sqvillam, unde nostrum Skella
deductum videtur, Cymbalum, Nolam, Nolulam,
qvam & duplam campanam dicunt, Campanam,
& signum; de qvorum locis & usibus particulari-
bus videri potest Hospinianus. (q) De sqvilla dunta-
xat addimus, qvod licet proprius ejus usus sit in
triclinio, qvod refectorium vulgo adpellant, pul-
sari etiam soleat in confectione corporis & san-
gvinis Christi, qvod instituit Gregorius IX. circa
annum Christi MCCXXXV, ut refert Nacler.
(r) ; immo etiam, dum Eucharistia defertur
ad ægrotos, qvod ordinavit Innocentius III.
circa annum MCCX. teste Balæo. (s) Est quo-
que usus sqvillæ in circumgestatione, qvæ in
corporis Christi festo fit, ut scilicet omnes illa tonan-
te in terram prostrati, pani isti Divinum præstent
honorem (t) Preces quoque ad campanas, earumq;
sonum alligarunt (u) qvem morem circa annum
Christi MCCXXX Gregorius IX induxit, dum
in templis contra Fridericum Cælarem, cantari
voluit: *Salve Regina* (x) Deinde A:o MCCXXV
a Papa Iohan. XXII. imperatum fuit, qvotidie ter
tintinabula ad vesperum pulsare, atq; ave Maria recitare,
(y) qvod institutum ita mansit, ut hodie ubique
gentium vulgare sit, detracta tamen superstitione
inter

7

inter Protestantes. Tandem post medium seculi XV meridianus campanæ pulsus a Calixto III, pro auxilio Divino contra Turcas obtinendo, institutus fuit. (z) Hollbergh narrat, pulsationem hanc campanæ in Dania primum Christiani I tempore invalidisse, & eum quidē in finem, ut cives hujus regni tempore meridianō orarent pro animabus eorum, qui in bello Turcico, præsertim circa urbem Constantinopolin diem obierant. (aa) Nec dubium est, quin pro mortuorum salute campanas olim agitaverint, cujus instituti reliquiae quædam, exstincta tamen erronea ista opinione, etiamnum superstunt, Sialez Ringning / patrio sermone.

(p) Rat. Lib. I. (q) loco dict. (r) Libr. 42. (s) Libr. 5. de gest. Rom. Pontif. (t) Gangii Gloss. (u) Hildebr. R. Hosp. loc. jam antea cit. (x) locis nuper cit. (y) Polyd. Virg. Libr. 6. de invent. rer. cap. 12. m. 400. (z) Hildebr. R. Hosp. (aa) Hist. Dan. I pag. 738.

§. V.

Illa vero omnium, quæ inter Papistas dantur, superstitutionum, absurdissima est, quod campanas baptizant, illisque Divinam vel magicam potius attribuunt vim. (bb) Superstitio hæc sensim cresebat. Etsi Carolus Magnus primordio seculi IX, severè prohibuit baptismum cloccarum, quasi vitium quoddam, læleurum illum baptismum, quem Christus hominibus ad salutem ordinavit; Papa tamen Joh. XIII. vel XIV. seqventi seculo, abusu hoc

hoc recepto, campanam Lateranensem non baptizavit tantum, sed suo quoque ipsius nomine Ioannem nuncupavit. (cc) Nomina quoque mulierum iisdem indita sunt, ut ab autore vitae S. Turketuli, Abbatis Crulandensis apud Mabillonum colligitur, ubi haec occurunt verba: *Fecit S. Turketulus, sieri duas magnas campanas, quas Bartholomaeum & Betellinum vocavit, & duas medias, quas Turketulum & Talvinum cognominavit, & duas minores, quas Pegam & Begam appellavit.* (dd) Campanarū baptismum Papistæ quidem separant a sacramentali, quum in illo, non omnibus istis cæremoniis, quibus in hoc tantur. (ee) Ut vero in consecratione campanarum, lotio, unctionio per oleum cathecumorum & chrisma, item nominis impositio, adhibitis patrinis, adest; ita, si non omnino nullum, saltem exiguum est illud, quod inter cæremonias utriusque baptismi intercedit discriminem. Si iste actus esset simplex consecratio, seu a profano & vulgari usu separatio quædā, quare lotio, unctionio ac signū crucis usurpantur? quare campanis nomina impununtur Christianorum? in quem finem patrini adhibentur? ut ex ephemeride Warsoviensi nuper hausimus Ab epistola ad Senatum Tenstadiensem data A:o MDXVI. colligere etiam possumus, patrinos, ad campanæ baptismum invitatos fuisse, ubi verba sic habent: Denen Chrlamen / Weisen / Bürgermeistern zu Tensset / unsren besonders günstigen beförderen. Unsere freundliche dienste zuvor / Chrlam me!

9

me/ Weise Herrn/ wir seynd willens/ wils Gott/
unsere Glocken auf den Sonntag exaltationis S. crucis,
nechskommende/ nach ordnung der Heiligen Christi-
chen Kirchen zu weihen und tauffen lassen: Ist uns-
sere gütliche Bitte/ wollet auf vermeldte zeit um Got-
tes willen bey uns/ sancti andern unsern guten Freun-
den erscheinen/ und Gross - Pate mit seyn. Wollet
Den lohn von dem alsnächtigen Gottes/ und dem Pa-
tronoo S. dixto, und der Heil. Jungfrauen S. Julianen
nehmen. So wollen wirs willig gerne verdienien.

Curt und Clauswitz thum von Eckstet,
samt den Altare Leuten.

Qvis vel non hinc intelligit, baptismu n cam-
panarum nihil aliud, qvam illusionem ac profana-
tionem baptismi Christiani fuisse?

(bb) Hier. Krem. Hisp. Eccles. pag. 35. ex Durand.
rat. divin. off. Macrobiti Saturnat. Libr. 5. cap. 19. Ce-
minus adud Alex. Aphrod. L. 2. Proverb 47. (cc) H. Kr.
Hisp. Eccles. p. 350. adde Hisp. de Templ. cap. 19. p. 113. (dd)
in Actis Benedict. ad sec. V. p. 519. (ee) Martin. Delrio.
disquis. mag. l. 6. Sect. 3. Q. 3. p. 609.

§. VI.

RItum baptismi campanarum Sleidanus adcurate
describit: Consimili ratione tractantur campana. Et
primo quidem sic eas pendere oportet, ut circumire possit E-
piscopus, qui cum psalmos aliquot demurmuravit, aquam
Et sal conserat, simusque miscet, eaque foris Et intus
campanam diligenter luit, post extergit, Et oleo satro formam
erucis in ea describit, Deumque precatur, ut cum impellitur Et
insonat campana, fides Et caritas in animis hominum augeatur.

facessant omnes infidie diaboli, gra^rdo, fulmine, ventis, tempe-
 pestates, & omnis intemperies mitigetur. Ubi crucem illam
 oleatam linteo deterget, septem alias cruces in ea format,
 intus vero unam solum; postea psalmos aliquot recitans,
 campane turibulum subdit, & suffitum facit, eique bene
 precatur. (ff) Sic intermixtis lectionibus, cantatio-
 nibus, benedictionum atque exorcismorum formu-
 lis, rotum hunc ritum absolvit Episcopus: 1:o be-
 nedicendo sal & aquam, 2:o mittendo sal in a-
 quam, 3:o campanam intus & extra lavando, eam
 que postea extergendo. 4:o describendo formam
 crucis super campanam, cum pollice intineto in o-
 leo infirmorum 5:o hanc crux a se factam ab-
 stergendo. 6:o Faciendo septem alias cruces super
 campanam, idque oleo sacro vel infirmorum, intus
 vero solum unam 7:o Durn canuntur psalmi cam-
 panæ turibulum subdendo, cum thure & myrra, ut
 rotum fumum recipiat, (gg) sieque 8:o bene precan-
 do & librum Evangeliorum osculando. Campanis
 baptizatis inesse dicunt vim excitandi pietatem,
 pellendi dæmones, eorumque infidias, fugandi
 hostes, sedandi tonitrua, tempestatesque, &
 quælibet mala averruncandi; quamobrem exstat
 prisca campanæ inscriptio: Pelle mala & morbos, con-
 sortaque fulminis pelle. Reperta quoque est alia quæ-
 dam inscriptio campanæ Stækteri, quod est opidum
 ad lacum Venetum, hujus tenoris: Colo
 verum Deum, plebem voto, & congrego clerum. Divos adoro,
 festa decoro, defunctorum ploro, pestem dæmonesque fugo. (bb)

11

(ff) Hist. Eccl. 21. (gg) Gisbert. Holt. Polit. Eccl.
pars. I. L. 4. p. 815. (hh) vid R. Hosp. loc. super cit.

§. IV.

Quando cæperit campanarum usus in patria, adcurate definiri vix potest; probabile tamen videtur hunc ad illud referendum esse tempus, quo Religio Christiana, exterminato gentilismo, fixam invenit sedem. Ut alibi, ita & hic verus campanarum usus in eo consistebat, ut earum sono homines ad sacra congregarentur, quod lex antiqua tatis clare docet his verbis: Nu skal Kirc-
ku flocku hafiva / fori th / at hon skal Sochn til
tida kalla. Accedebat & alter, (qui ut proxime dictus, etiamnum retinentur), ut excitatum incendium campanæ pulsu significaretur, quo citius vicini ad opem terendarum concurrerent. (ii) Verum, cum hisce usibus varii juxta abulus, papismo familiares immigrarunt. I. Longe frequentius sollicitatæ sunt campanæ, quam isti usus requirebant, quod ideo factum, quia nescio quid Divini illis inesse credebatur. Et quidem ut ad specialia deve-
niamus, II. Quum panis Sacer, tum sacra Hostia dictus, elevaretur, a sacrificulo squilla tinniebatur. Ill. Eiusmodi tñvillis etiam sonuerunt in processionibus, quum agros & prata circumirent, benedictionem illis Divinam impetraturi. IV. Campanæ in honorem sanctorum, & præteritum B. Virginis motitabantur. V. Superstitionum quoque fuit, quod hebdomade ante pascha, Dymbelwefau omnis

cam.

campanarum pulsus etiam necessarius cessavit; quo tempore Iornu subiit vicem campanæ. (kk) VI. Teterimum erat omnium, qvod pro salute animarum campanas vexarent; qvod factum, non solum dum peragebatur sepultura, sed post quoque; imo longiori tempore, pro dignitate personarum, & pretii pro hoc officio persoluti quantitate. Imprimis die omnium animarum, h. e. 2:da Novembris, & vespere, eam antecedente, pro omnibus defunctis, & quidem diutius, quam alias, hanc operam praestiterunt. Pullum campanæ matutinum & vespertinum circa initium seculi XVI. originem habuisse quorundam est tentatio, ut scilicet hoc signo populus, precum pro patria a calamitatibus quibusdam publicis liberanda commoneficeret; verum, quem jam tempore Christiani I:mi, ut supra dictum, pullus iste in Dania obtinuerit, & quidem in finem superstitionis; admodum credibile est, eundem tum in vicinam Sveciam pervenisse. Quin cæteris papismi superstitionibus in patria cumuli instar accelerit baptismus campanarum nullum est dubium. Veneramur Divinam gratiam, qua ex regno tenebrarum erepti, vera Dei cognitione & cultu vero gaudemus.

SOLI DEO GLORIA.

(ii) Ostgith L. Krist. B. fl. 8. §. 2 (kk)
conf. Petr. Dijkman in Antiquitat. Eccles. fl. XI.

